

Sygn. akt **XXVIII C 3526/21**

# WYROK

## W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **14 marca 2024 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: sekretarz sądowy Gabriela Włocko

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **14 marca 2024 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **B. M. i E. M.**

przeciwko (...) **S.A. z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu numer (...) z dnia 12 maja 2010 roku jest nieważna,
2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki **E. M.** kwotę **95.931,05 zł (dziewięćdziesiąt pięć tysięcy dziewięćset trzydzieści jeden złotych 05/100)** z ustawowymi odsetkami za :
  - a. od kwoty **82.697,66 zł (osiemdziesiąt dwa tysiące sześćset dziewięćdziesiąt siedem złotych 66/100)** od dnia **6 stycznia 2022 roku** do dnia zapłaty,
  - b. od kwoty **13.233,39 zł (trzynaście tysięcy dwieście trzydzieści trzy złote 39/100)** od dnia **13 września 2023 roku** do dnia zapłaty,
3. zasądza od pozwanego na rzecz powoda **B. M.** kwotę **95.931,05 zł (dziewięćdziesiąt pięć tysięcy dziewięćset trzydzieści jeden złotych 05/100)** z ustawowymi odsetkami za :
  - a. od kwoty **82.697,66 zł (osiemdziesiąt dwa tysiące sześćset dziewięćdziesiąt siedem złotych 66/100)** od dnia **6 stycznia 2022 roku** do dnia zapłaty,
  - b. od kwoty **13.233,39 zł (trzynaście tysięcy dwieście trzydzieści trzy złote 39/100)** od dnia **13 września 2023 roku** do dnia zapłaty,
4. oddala powództwo w pozostałej części,
5. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powódki **E. M.** kwotę **6.417 zł (sześć tysięcy czterysta siedemnaście złotych)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty,
6. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powoda **B. M.** kwotę **5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt **XXVIII C 3526/21**

## UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) w ostatecznie sformułowanym żądaniu (k. 90, 210-211) wniosła o:

- ustalenie nieważności umowy kredytu zawartej pomiędzy stronami,
- zasądzenie od pozwanego kwoty 191.862,11 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa.

**Sąd ustalił następujący stan faktyczny:**

W dniu 12.05.2010 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której pozwany udzielił stronie powodowej kredytu w kwocie 304.200 zł na okres 360 miesięcy w celu sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w W. przy ul. (...). Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę stawki LIBOR 3M i stałej marży banku.

Kredyt był waloryzowany walutą EUR (§ 1 ust. 3). Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 10 ust. 4). Wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży EUR, z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 12 ust. 5). Umowa zawierała oświadczenie, że kredytobiorca został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje oraz jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe oraz ryzyko zmiany spreadu walutowego, a ich konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wysokość rat kredytu oraz wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 30 ust. 2).

Dowód: umowa – k. 39-44.

W dacie zawarcia powyższej umowy w pozwanym banku obowiązywał Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...) o następującej treści:

Spread walutowy – różnica pomiędzy kursem sprzedaży a kursem zakupu waluty obcej ogłaszanym przez bank w tabeli kursowej banku na stronie internetowej banku (rozdział I).

Bank udziela kredytów i pożyczek w złotych polskich oraz kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem walut wymiennalnych (§ 1 ust. 1).

Kredyty i pożyczki waloryzowane kursem walut wymiennalnych mogą być waloryzowane kursem następujących walut: USD/EUR/CHF/GBP według tabeli kursowej banku (§ 1 ust. 8).

Kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę walutę. Przeliczenia kredytu na walutę waloryzacji bank dokonuje wg kursu kupna danej waluty z tabeli kursowej banku obowiązującej w dniu i godzinie uruchomienia kredytu. Szczegółowe informacje o wysokości kursu zastosowanego do uruchomienia kredytu kredytobiorca może uzyskać u pracownika banku lub za pośrednictwem (...) (§ 1 ust. 9).

Kursy kupna/sprzedaży walut publikowane w tabeli kursowej banku stosowane do uruchomienia/spłaty/przewalutowania kredytów i pożyczek waloryzowanych podawane są do wiadomości za pośrednictwem: strony internetowej banku, (...) sieci placówek (§ 2 ust. 1).

Wysokość kursów kupna/sprzedaży walut obowiązujących w danym dniu roboczym może ulegać zmianie. Decyzja o zmianie wysokości kursów jak również o częstotliwości zmiany podejmowana jest samodzielnie przez bank z uwzględnieniem czynników wymienionych w ust. 4 (§ 2 ust. 2).

Wysokość spreadu walutowego występującego dla poszczególnych walut wymienialnych publikowana jest w systemie transakcyjnym dostępnym za pośrednictwem strony internetowej banku umieszczonej w sieci Internet (§ 2 ust. 3).

Kursy kupna/sprzedaży walut, jak również wysokość spreadu walutowego wyznaczone są z uwzględnieniem poniższych czynników: bieżących notowań kursów wymiany walut na rynku międzybankowym, podaży i popytu na waluty na rynku krajowym, różnicy stóp procentowych oraz stóp inflacji na rynku krajowym, płynności rynku walutowego, stanu bilansu płatniczego i handlowego (§ 2 ust. 4).

O zmianie zasad wyznaczania kursów kupna / sprzedaży walut oraz spreadu walutowego bank powiadomi kredytobiorcę na piśmie albo za pomocą elektronicznych nośników informacji, a w szczególności za pośrednictwem strony internetowej banku lub poczty elektronicznej e-mail zależnie od wybranej przez kredytobiorcę formy powiadomienia go o zmianach harmonogramu spłaty rat (§ 2 ust. 5).

Wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu/ pożyczki hipotecznej waloryzowanego kursem waluty obcej określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, według tabeli kursowej banku na dzień spłaty (§ 23 ust. 2).

Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanej wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty obcej, według tabeli kursowej banku na dzień spłaty (§ 23 ust. 3).

W przypadku kredytów i pożyczek waloryzowanych kursem walut wymienialnych, w których bank udzielał kredytów, kredytobiorca w trakcie trwania okresu kredytowania może złożyć pisemny wniosek o zmianę waluty, w której następuje spłata rat kredytu bezpośrednio w walucie waloryzacji, bez przeliczenia wysokości raty na złote (§ 24 ust. 1).

Zmiana waluty spłaty kredytu wymaga zawarcia aneksu do umowy określającego nowy sposób spłaty kredytu (§ 24 ust. 2).

Spłata rat kapitałowo-odsetkowych oraz rat odsetkowych w walucie waloryzacji dla kredytów waloryzowanych kursem USD i EUR może następować poprzez: a) wpłatę gotówki w kasach banku na rachunek wskazany w aneksie do umowy kredytowej, b) wpłatę dokonaną przelewem na rachunek wskazany w aneksie do umowy kredytowej (§ 24 ust. 3).

Spłata kredytu w walucie waloryzacji dla kredytów waloryzowanych kursem CHF i GBP może następować wyłącznie poprzez wpłatę dokonywaną przelewem (§ 24 ust. 4 zdanie pierwsze).

Wcześniejsza spłata całości lub części kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanej kursem waluty obcej przeliczana jest po kursie sprzedaży danej waluty, ogłaszanym na dzień i godzinę spłaty (§ 27 ust. 2).

Przewalutowanie kredytu waloryzowanego na złotowy odbywa się po kursie sprzedaży dotychczasowej waluty kredytu wg tabeli kursowej banku (§ 36 ust. 1).

Przewalutowania odbywają się po kursach z dnia i godziny przewalutowania kredytu (§ 36 ust. 4).

Dowód: regulamin – k. 146-160.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez stronę powodową zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 300.000 zł, w walucie EUR. We wniosku wskazano, że powodowie są małżonkami.

W treści wniosku znalazły się adnotacje o następującej treści: Oświadczam, że pracownik banku przedstawił mi w pierwszej kolejności ofertę kredytu/pożyczki hipotecznej w polskim złotym. Po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowałem, iż dokonuję wyboru oferty kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanej kursem walut obcych mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty oraz wysokości spreadu walutowego spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej, wzrost całego zadłużenia, wzrost kosztów obsługi kredytu/pożyczki. Ponadto zostałem poinformowany przez pracownika o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej polegającym na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu/pożyczki, wartość całego zaciągniętego zobowiązania, wzrost kosztów obsługi kredytu/pożyczki. Otrzymałem również prezentację symulacji kredytowych obrazujących: wysokość comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki oraz kosztów obsługi kredytu/pożyczki wg kursów wymiany walut, wysokości spreadu walutowego i stóp procentowych obowiązujących w banku w dniu złożenia wniosku o kredyt/pożyczkę, wysokość comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki oraz kosztów obsługi kredytu/pożyczki w przypadku niekorzystnych wahań kursów walut, zmiany wysokości spreadu walutowego, zmiany wysokości stóp procentowych. Jestem świadomy ponoszenia w/w ryzyk związanych z wybranym przeze mnie produktem kredytowym.

Dowód: wniosek – k. 151-160, decyzja – k. 163-165.

W dniu 17.05.2010 r. strony zawarły aneks do umowy kredytu, którym zmieniono warunki wypłaty kredytu.

Dowód: aneks – k. 44v-50.

W dniu 29.12.2021 r. strony zawarły aneks do umowy kredytu, którym zmieniono wskaźnik referencyjny oprocentowania na EURIBOR 3M.

Dowód: aneks – k. 228-234

Kredyt został uruchomiony kwotą 304.200 zł. Strona powodowa w okresie od dnia 15.04.2011 r. do dnia 15.12.2021 r. uiściła wobec pozwanego łącznie kwotę 191.862,11 zł tytułem spłaty rat kredytu.

Dowód: zaświadczenie – k. 51-75, 199-203, potwierdzenia operacji – k. 107-115.

W dniu 12.04.2017 r. powodowie zawarli umowę o ustanowieniu rozdzielności majątkowej.

Dowód: umowa – k. 214-216.

Powodowie zaciągnęli kredyt w celu uzyskania środków na zakup lokalu mieszkalnego przeznaczonego na zaspokojenie swoich potrzeb mieszkaniowych. Nieruchomość ta nie była wynajmowana ani wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej. Powodowie nie negocjowali postanowień umowy kredytu dotyczących powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych. Przed zawarciem umowy przedstawiciel banku nie powiedział powodom, w jaki sposób jest tworzona tabela kursowa banku, jak jest ustalana wysokość spreadu obciążającego kredytobiorców, w jaki dokładnie sposób ryzyko kursowe związane z kredytem przekłada się na wysokość rat i zadłużenia kredytobiorców, nie przedstawił historycznego wykresu kursu EUR/PLN, nie przedstawił symulacji obrazującej wpływ zmian kursu EUR/PLN na wysokość rat kredytu i zadłużenie wyliczane w PLN. W czasie zawierania umowy kredytu powodowie nie mieli dochodów ani oszczędności w EUR. Powodowie są małżonkami, w 2017 r. zawarli umowę o ustanowieniu rozdzielności majątkowej, po czym spłacali należności kredytowe wobec banku w częściach równych. Powodowie zorientowali się, że zawarta przez nich umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne w 2018 r. Powodowie znają, rozumieją i akceptują skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadzają się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: przesłuchanie strony powodowej – k. 224-225.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony powodowej, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

### ***Sąd zważył, co następuje:***

Powództwo jest zasadne.

### ***Status konsumenta i przedsiębiorcy.***

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22<sup>1</sup> k.c.).

### ***Indywidualne uzgodnienia.***

Ciężar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem EUR i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385<sup>1</sup> § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank. Natomiast postanowienia regulaminu z samej swojej istoty nie podlegały negocjacjom.

### ***Klauzula ryzyka kursowego.***

Klauzula ryzyka kursowego (§ 1 ust. 3 umowy) określa główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c.), ponieważ analiza treści umowy i okoliczności jej zawarcia nie pozwala na stwierdzenie, że kredytobiorca został należycie poinformowany o konsekwencjach ryzyka kursowego związanego z umową. Informacja ta powinna jednoznacznie wskazywać na to, że ryzyko kursowe jest nieograniczone i obejmować realne przykłady obrazujące charakter tego ryzyka i jego potencjalne skutki, w tym w szczególności historyczny wykres kursu EUR /PLN za okres co najmniej kilkunastu lat i symulację wpływu wzrostu tego kursu o co najmniej kilkadziesiąt procent na wysokość rat kredytu i zadłużenia kredytobiorcy liczone w PLN. Tymczasem informacje udzielone przez pozwanego bank tych wymogów nie spełniały. Wobec tego należało uznać, że klauzula ryzyka kursowego kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c.), skoro pomimo nieuzyskania stosownych informacji konsument, który nie miał dochodów ani oszczędności w EUR, został obciążony nielimitowanym ryzykiem zmiany kursu tej waluty, przed którym nie był w stanie zabezpieczyć się w żaden sposób.

Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może istnieć bez postanowienia przewidującego jej indeksację i wskazującego walutę tej indeksacji. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego. W rezultacie umowa kredytu po wyłączeniu z niej klauzuli ryzyka kursowego nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG), a zatem jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.).

### ***Klauzule przeliczeniowe.***

Do klauzul przeliczeniowych zawartych w § 10 ust. 5 umowy oraz § 1 ust. 9 zdanie drugie regulaminu znajduje zastosowanie art. 479<sup>43</sup> k.p.c. (mający w niniejszym wypadku nadal zastosowanie na podstawie art. 9 ustawy z dnia

5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw). Na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zostało wpisane stosowane przez pozwaną bank postanowienia o tożsamej treści (pozycje nr 5743 i 7770). Zgodnie z art. 479<sup>43</sup> k.p.c., wyroki Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów mają skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanych za niedozwolone postanowień wzorca umowy do rejestru. Na powyższy skutek stosowania art. 479<sup>43</sup> k.p.c. wskazano w orzecznictwie<sup>1</sup> i pozostaje on w zgodzie z celami art. 6 i 7 dyrektywy 93/13.2 Niemniej jednak, indywidualna kontrola postanowienia umownego także prowadzi do wniosku, że stanowi ono niedozwolone postanowienie umowne art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c.).

Klauzule przeliczeniowe (§ 10 ust. 4 i § 12 ust. 5 umowy, a także § 1 ust. 9 zdanie drugie i § 23 ust. 2 i 3 oraz § 27 ust. 2 regulaminu) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385<sup>1</sup> § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs EUR dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank, a zatem bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Należy przy tym zauważyć, że w rzeczywistości swoboda kształtowania kursów walut obcych nie była limitowana postanowieniami zawartymi w § 2 ust. 4 regulaminu, ponieważ zawiera on odwołanie do współczynników ekonomicznych, których część nie posiada jednoznacznie mierzalnej wartości (vide płynność rynku walutowego, stan bilansu płatniczego i handlowego), a ponadto brak jest wyjaśnienia, w jaki konkretnie sposób „uwzględnienie” przez bank tych parametrów miało się przekładać na określoną wysokość kursów walut. Tak ogólne pojęcie stwarza ryzyko dowolności i powstania przykładowo sytuacji, w której nieznaczne podniesienie wartości waluty na rynku międzybankowym będzie skutkowało znacznym podniesieniem wysokości kursu tej samej waluty przez pozwaną bank. W każdym jednak razie odniesienie do wskazanych parametrów ekonomicznych pozostaje w istocie bez znaczenia, skoro bank w § 2 ust. 5 regulaminu przyznał sobie prawo jednostronnej, bezwarunkowej i nieograniczonej zmiany zasad wyznaczania kursów walut oraz spreadu walutowego w dowolnym czasie, w każdych okolicznościach i nieograniczoną ilość razy. Między innymi z tych właśnie przyczyn treść powyższego postanowienia została wpisana do Rejestru Klauzul Niedozwolonych (pozycje nr 7772 i 7775) ze skutkami wskazanymi wyżej.

Powyższej oceny nie zmienia fakt, że już od chwili zawarcia umowy kredytobiorca miał możliwość zawarcia aneksu do umowy, w oparciu o który mógł spłacać raty kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Skoro bowiem aneks takie nie został zawarty od razu, to oznacza, że w realiach niniejszej sprawy strona powodowa nie miała możliwości spłaty rat kredytu w EUR. Co więcej, należy podzielić pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie dotyczącej właśnie klauzul przeliczeniowych że "to, że istnieje wariant wyboru spłaty należności bezpośrednio w walucie obcej, pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, gdyż każdy wariant powinien być zgodny z przepisami konsumenckimi. Nie może być tak, że Bank - przykładowo - daje wybór, z których jeden spełnia wymogi prawa konsumenckiego, drugi zaś nie."<sup>3</sup>

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.<sup>4</sup> Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany

regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR).

Zgodnie z art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.<sup>5</sup> Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,<sup>6</sup> zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mógłby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem<sup>7</sup>, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, w której świadczenia zostały oznaczone w walucie polskiej, natomiast w walucie obcej jest wyrażane tylko saldo zadłużenia.

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Uznanie tych klauzul za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu<sup>8</sup> (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ skoro określają one sposób wykonania umowy kredytu, to bez nich nie jest wiadomo, jak ta umowa ma być wykonywana, a zatem umowa ta po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).

### ***Bezwzględna nieważność umowy.***

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353<sup>1</sup> k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353<sup>1</sup> k.c.).<sup>9</sup>

### ***Interes prawny.***

Roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy wynikającego z nieważności umowy zasługuje na uwzględnienie, ponieważ umowa kredytu jest nieważna, a strona powodowa posiada interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego powództwo kredytobiorcy o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna.<sup>10</sup>

### ***Nieważność aneksu.***

Powodowie wnieśli o stwierdzenie nieważności umowy kredytu, jak również aneksu do tej umowy. Niemniej jednak brak jest podstaw do uznania, że aneks do umowy kredytu jest nieważny, ponieważ sam w sobie nie zawiera on niedozwolonych postanowień umownych, a także jego treść nie jest sprzeczna z ustawą ani z zasadami współżycia społecznego. Natomiast okoliczność, że aneks dotyczy nieważnej umowy nie powoduje sama z siebie nieważności tego aneksu. Co oczywiste, aneks zmierzający do zmiany brzmienia nieważnej umowy nie wywołuje skutków prawnych, jednak strona powodowa nie wniosła o stwierdzenie bezskuteczności aneksu, co jest rodzajowo różnym orzeczeniem od stwierdzenia nieważności.

### ***Świadczenie nienależne.***

Nieważność umowy kredytu *ex tunc* oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (*condictio sine causa*) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.<sup>11</sup> Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Strona powodowa uiszcza wobec pozwanego łącznie kwotę 191.862,11 zł tytułem spłaty rat kredytu w okresie objętym żądaniem pozwu, a zatem należność w tej wysokości należało zasądzić na rzecz strony powodowej od pozwanego.

### ***Sposób zasądzenia świadczenia.***

Kredytobiorcy spełniali świadczenia wynikające z umowy kredytu wobec banku z środków pochodzących z małżeńskiego majątku wspólnego, a zatem wierzytelność o zwrot tych świadczeń weszła w skład tego majątku (art. 31 k.r.o.), natomiast w związku z późniejszym ustanowieniem rozdzielnosci majątkowej, ich udziały w majątku wspólnym są równe (art. 43 § 1 k.r.o.), a jednocześnie nie został przeprowadzony podział majątku wspólnego co do powyższej wierzytelności, a zatem dochodzone pozwem świadczenie należało zasądzić na rzecz każdego z powodów po połowie. Także pozostała część należności regulowanych przez powodów, po ustanowieniu rozdzielnosci majątkowej, została na ich rzecz zasądzona po połowie, ponieważ świadczenia te spełniali w częściach równych.

### ***Przedawnienie.***

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.<sup>12</sup> a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2018 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

### ***Odsetki.***

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Jednocześnie skuteczność dochodzenia zwrotu powyższego świadczenia przez konsumenta nie może być uzależniona od złożenia przez niego oświadczenia, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy nieuczciwych warunków umownych i wyraża zgodę na uznanie umowy za nieważną.<sup>13</sup> Wezwanie do zapłaty nastąpiło z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pozwu w dniu 22.12.2021 r., co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem



6.01.2022 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 165.395,32 zł, której strona powodowa domagała się w pozwie. Natomiast później żądanie pozwu zostało rozszerzone o dalszą kwotę 26.466,79 zł w piśmie procesowym z dnia 14.01.2022 r., które zostało doręczone pozwanemu w dniu 29.08.2023 r., co oznacza, że pozwany powinien był spełnić to świadczenie w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 13.09.2023 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie.

### ***Koszty procesu.***

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 100 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 1.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu,
- 17 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

1 por.:

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.11.2015 r., III CZP 17/15,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.07.2021 r. I CSKP 222/21,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., II CSKP 796/22,

2 por.:

- pkt 44 wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.04.2012 r., C-472/10, N. H.,
- pkt 47 wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-119/15, Biuro (...)

3 vide wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14.12.2010 r. XVII AmC 426/09,

4 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

5 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...),

6 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

7 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76,

8 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,

9 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,

10 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 163/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,

11 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

12 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., Raiffeisen Bank (...), C-698/18 i C-699/18,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., C. i B. B. V. A., C-224/19 i C-259/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...) S., C-485/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22

13 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.12.2023 r., C-140/22, (...), pkt 59, 65.